

**MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA BIZNES-
REJANING ROLI**

To'xtamurotov Axmadali

Andijon davlat texnika instituti

“Buxgalteriya hisobi va menejment” kafedrasi assistenti

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 3-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda biznes-rejaning muhim rolini o'rganadi. Unda biznes-rejalashtirishning moliyaviy resurslarni samarali boshqarish, xavf-xatarlarni kamaytirish va uzoq muddatli daromadlilikni oshirishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Maqolada moliyaviy prognozlash, byudjet tuzish va investitsiya strategiyalari kabi asosiy elementlar biznes-rejaning ajralmas qismlari sifatida ko'rib chiqiladi. Shuningdek, real misollar orqali muvaffaqiyatli rejalashtirishning kompaniya barqarorligiga ta'siri tasvirlanadi.

Kalit so'zlar: moliyaviy barqarorlik, biznes-reja, daromad, byudjet tuzish, investitsiya, strategiya.

Kirish. Moliya va biznes strategiyalari o'rtasidagi o'zaro aloqa har qanday korxonaning muvaffaqiyatida muhim ahamiyatga ega. Moliya, asosan, resurslarni boshqarish, investitsiyalarni taqsimlash va rentabellikni oshirishga qaratilgan bo'lsa, biznes strategiyalari korxonaning umumiy maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan yo'nalishlarni belgilaydi. Ushbu ikki soha o'rtasidagi sinergiya, korxonaning barqarorligini ta'minlashda va uzoq muddatli muvaffaqiyatini kafolatlashda muhim rol o'ynaydi. Muvaffaqiyatli biznes-reja ishlab chiqish jarayonida moliyaviy barqarorlikni ta'minlash birinchi navbatda to'g'ri moliyaviy prognozlarni tuzishdan boshlanadi [1]. Bu jarayonda korxona o'zining daromadlari, xarajatlari va foydalarini

aniq baholashi kerak. Moliya bo'yicha mutaxassislar tomonidan tayyorlangan prognozlar, kelajakdagi iqtisodiy sharoitlar va bozor talablarini hisobga olgan holda, korxonaning potentsialini aniqlashga yordam beradi. Moliya rejalashtirish jarayonida biznes-rejaning asosiy elementlari, jumladan, marketing strategiyalari, operatsion rejalashtirish va inson resurslari rejalari bilan birgalikda ko'rib chiqilishi lozim.

Moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda xarajatlarni boshqarish ham muhim ahamiyatga ega. Korxonalar o'z xarajatlarini samarali boshqarish orqali moliyaviy jihatdan mustahkam bo'lishlari mumkin. Bu esa, o'z navbatida, investitsiya imkoniyatlarini oshiradi va raqobatbardoshligini kuchaytiradi [2]. Xarajatlarni optimallashtirish uchun korxonalar turli xil usullarni qo'llashlari mumkin: masalan, ishlab chiqarish jarayonlarini takomillashtirish, xom ashyo xarid qilishda kelishuvlar qilish yoki ishchi kuchining samaradorligini oshirish. Bu kabi tadbirlar moliyaviy barqarorlikni ta'minlashga yordam beradi va biznes-rejaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga xizmat qiladi. Shuningdek, investitsiya strategiyalari ham moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Korxona o'z investitsiyalarini to'g'ri yo'naltirishi va risklarni baholashi kerak. Investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishda moliyaviy tahlil va bozor tadqiqotlari asosida qarorlar qabul qilish zarur. Bu jarayonda risklarni kamaytirish usullari, masalan, diversifikatsiya yoki sug'urta qilish kabi mexanizmlar qo'llanilishi mumkin. Bunday yondashuvlar korxonaning moliyaviy barqarorligini oshiradi va biznes-rejaning muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Moliya va biznes strategiyalarining o'zaro aloqasi shuningdek, korxonaning risklarni boshqarish tizimida ham namoyon bo'ladi. Har qanday biznes faoliyatida risklar mavjud bo'lib, ularni aniqlash va baholash zarur. Moliya mutaxassislari risklarni boshqarish jarayonida o'z bilim va tajribalaridan foydalanib, korxonaning moliyaviy holatini mustahkamlashga yordam berishi mumkin. Risklarni kamaytirish uchun rejalashtirilgan choralar, moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Natijada, moliya va biznes strategiyalarining o'zaro aloqasi muvaffaqiyatli biznes-rejalar ishlab chiqishda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun to'g'ri moliyaviy prognozlar, xarajatlarni boshqarish,

investitsiya strategiyalari va risklarni boshqarish tizimlari birgalikda ishlashi kerak. Bularning barchasi korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shunday qilib, har qanday biznes uchun moliya va strategik rejalashtirishni birlashtirish zarurati yanada oshadi.

Biznes-reja, har qanday korxonaning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun asosiy hujjat hisoblanadi [3]. U nafaqat korxonaning maqsadlarini belgilaydi, balki moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Moliya va strategik rejalashtirish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik, korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Biznes-reja moliyaviy barqarorlikka ta'sir ko'rsatishi, shuningdek, risklarni kamaytirish usullari bilan birgalikda amalga oshirilishi zarur.

Biznes-rejaning moliyaviy barqarorlikka ta'siri bir necha jihatdan namoyon bo'ladi. Avvalo, biznes-reja moliyaviy prognozlarni o'z ichiga oladi, bu esa korxonaning kelajakdagi daromadlari, xarajatlari va foydasini aniq baholash imkonini beradi. Moliyaviy prognozlar asosida korxonalar o'z resurslarini samarali taqsimlashlari va investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishlari mumkin. Shuningdek, biznes-rejada keltirilgan moliyaviy ma'lumotlar investorlar va kredit beruvchilar uchun ishonchli manba bo'lib xizmat qiladi, bu esa moliyaviy resurslarni jalb qilish imkoniyatini oshiradi.

Ikkinchidan, biznes-reja xarajatlarni boshqarish strategiyalarini belgilaydi. Xarajatlarni samarali boshqarish orqali korxonalar o'z rentabelligini oshirishlari va moliyaviy barqarorlikni ta'minlashlari mumkin. Masalan, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish yoki xom ashyo xarid qilishda kelishuvlar qilish orqali xarajatlarni kamaytirish mumkin. Bu kabi choralar moliyaviy holatni mustahkamlashga yordam beradi va korxonaning raqobatbardoshligini oshiradi. Shuningdek, biznes-rejada investitsiya strategiyalarining aniqlanishi ham moliyaviy barqarorlikka ta'sir qiladi. Korxonalar o'z investitsiyalarini to'g'ri yo'naltirib, risklarni baholashlari kerak. Investitsiya strategiyalarini ishlab chiqishda moliyaviy tahlil va bozor tadqiqotlari asosida qarorlar qabul qilish zarur. Bu jarayonda risklarni kamaytirish usullari, masalan, diversifikatsiya yoki sug'urta qilish kabi mexanizmlar

qo'llanilishi mumkin. Diversifikatsiya orqali korxonalar turli sohalarga yoki mahsulotlarga investitsiya qilib, risklarni tarqatishlari mumkin.

Risklarni kamaytirish usullari korxonaning moliyaviy barqarorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega [4]. Risklarni aniqlash va baholash jarayoni, har qanday biznes faoliyatida muhimdir. Korxonalar o'z faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan xavf-xatarlarni oldindan aniqlab, ularga qarshi choralar ko'rishlari lozim. Buning uchun risklarni boshqarish tizimlari ishlab chiqilishi kerak. Risklarni boshqarishda asosiy yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

- ✓ Korxona faoliyatida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan barcha xavf-xatarlarni aniqlash zarur. Bu jarayonda ichki va tashqi omillarni hisobga olish muhimdir.

- ✓ Aniqlangan risklar baholanib, ularning ta'siri va ehtimolligi aniqlanishi kerak. Buning natijasida korxona qaysi risklarga ko'proq e'tibor berishi kerakligini bilib oladi.

- ✓ Baholangan risklarga qarshi choralar ko'rish zarur. Bu jarayonda risklarni minimallashtirish uchun turli xil strategiyalar qo'llanilishi mumkin: masalan, sug'urta qilish, diversifikatsiya yoki xavf-xatarlarni boshqarish bo'yicha ichki siyosatni ishlab chiqish.

- ✓ Risklarni boshqarish tizimi doimiy ravishda monitoring qilinishi kerak. Bu jarayon risklarning o'zgarishini kuzatishga va zarurat tug'ilganda choralarni yangilashga imkon beradi.

Natijada, biznes-rejaning moliyaviy barqarorlikka ta'siri va risklarni kamaytirish usullari bir-biri bilan chambarchas bog'liqdir. Muvaffaqiyatli biznes-reja ishlab chiqish jarayonida moliyaviy prognozlar, xarajatlarni boshqarish strategiyalari va risklarni boshqarish tizimlari birgalikda ko'rib chiqilishi lozim. Bularning barchasi korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shunday qilib, har qanday biznes uchun moliya va strategik rejalashtirishni birlashtirish zarurati yanada oshadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining, 10.11.2023 yildagi PF-193-sonli "Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish

chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmonida ham mamlakatimizdagi biznes faoliyati bilan shug'illanayotgan tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash maqsadida turli imtiyozli kreditlar va shart-sharoitlar yaratilishi haqida ma'lumotlar berilgan [5]. Ushbu farmonga ko'ra Iqtisodiyot va moliya vazirligining "Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi" aksiyadorlik jamiyatini jahon tajribasi asosida transformatsiya qilish ishlarini davom ettirgan holda uning faoliyatini quyidagilarga yo'naltirish haqidagi taklifiga rozilik berilishi aytilgan:

".....- kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining talab va ehtiyojlaridan kelib chiqib, ularni kompleks qo'llab-quvvatlashga qaratilgan qo'shimcha yordam instrumentlarini mustaqil joriy etish, tadbirkorlarning qo'llab-quvvatlash choralaridan foydalanish imkoniyatini oshirish;

- mahalliy va xalqaro kapital bozorlarida moliyaviy resurslarni, shu jumladan xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat moliya tashkilotlarining mablag'larini jalb qilish;

- kichik va o'rta tadbirkorlikni rivojlantirish orqali ish o'rinlari yaratish imkonini beradigan davlat, tarmoq va hududiy dasturlar, loyihalar hamda tadbirlarni amalga oshirishda ishtirok etish;

- kichik va o'rta tadbirkorlik subyektlarining innovatsion faoliyatini qo'llab-quvvatlash, yangi turdagi mahsulotlar yaratish va ishlab chiqarishni rag'batlantirish, shuningdek, ishlab chiqarish faoliyatiga samarali yangi texnologiyalarni joriy etish;

- o'zini o'zi band qiladigan shaxslar uchun faoliyat (ishlar, xizmatlar) turlaridan kelib chiqib ularning loyihalariga moliyaviy ko'maklashish;

- xizmatlar ko'rsatish, mahsulot ishlab chiqarish va yetishtirish sohasida "yashil" va energiya tejovchi texnologiyalar hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini joriy etishni keng qo'llab-quvvatlash."

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, biznes-rejaning samarali ishlab chiqilishi va amalga oshirilishi moliyaviy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. U korxonaning uzoq muddatli muvaffaqiyatini ta'minlash uchun zarur bo'lgan strategik yo'nalishlarni belgilaydi va risklarni boshqarishda qo'llaniladigan

mexanizmlarni o'z ichiga oladi. Shunday qilib, har qanday biznes uchun sifatli biznes-reja yaratish moliyaviy barqarorlikni saqlab qolish va rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nigoraxon, Maxramova, and Egamberdiyev Shavkatbek. "STRATEGIK REJALASHTIRISH JARAYONI: STRATEGIK REJALASHTIRISHNING ASOSIY BOSQICHLARI VA ULARNING AHAMIYATI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 187-192.
2. Shavkatbek, Egamberdiyev. "YENGIL SANOAT TARMOQLARIDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI." *Лучшие интеллектуальные исследования* 37.4 (2025): 200-208.
3. Jasurbek, G'ulomov, and Egamberdiyev Shavkatbek. "INNOVATION AND COMPETITIVENESS IN LIGHT INDUSTRY." *Modern education and development* 19.4 (2025): 3-7.
4. Maxmudov E.X., Isakov M.Yu. Biznes - rejalashtirish. O'quv qo'llanma – T.: TDIU, 2006. – 164 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 10.11.2023 yildagi PF-193-son